

Il-Patroċinju ta' San Ĝużepp fix-Xogħlilijiet ta' Ĝużeppi Calì

Kitba ta' Dominic Chetcuti

L-Importanza ta' San Ĝużepp fl-Arti għandha għeruq fondi u f'dan l-ariku nixtieq nagħti ħarsa profonda lejn xi xogħlilijiet li t-tema tagħhom huma l-Patroċinju ta' San Ĝużepp minn wieħed mill-ikbar artisti li kellha Malta: L-Artist Ĝużeppi Calì magħruf bħala s-Saħħar tal-Arti Maltija. It-Tema magħżuha hija marbuta mal-150 sena minn meta l-Papa Piju IX ipproklama lil San Ĝużepp Patrun Universali tal-Knisja Kattolika.

Min kien Ĝużeppi Calì?

Ġużeppi Calì twieled il-Belt Valletta fl-14 t'Awwissu 1846. Missieru Raffaele kien xenografu tat-Teatru Rjal u Ommu Giovanna Padiglione li kienet mezzo sopran. Dawn it-tnejn kienu Naplitani. Ĝie mgħammed fil-Parroċċa Bażilika tal-Portu Salvu u San Duminku fil-Belt Valletta. Fil-Familja tiegħu kien hemm digħà żewġ artisti oħra li setgħu wassluu għall-imħabba lejn l-Arti.

Sa minn meta kien għadu żgħir digħà kien wera potenzjal u ġila fl-arti, li wasslitu biex ta' sbatax-il sena mar jistudja fl-Accademia di Belle Arti f'Napli; taħt it-tutela tal-Artist Neoklassiku Giuseppe Macinelli.

Iżżewwiegħ lil Perenia Pace mill-Isla u kellhom għaxxart itfal, fosthom lil Ramiro' Calì li kien ukoll pittur.

Calì kien ħalla impatt qawwi fuq is-Soċjetà Maltija fi żmienu; fejn kien magħruf għal mod tant sabiħ kif ġien ipitter l-uċuħ. L-ewwel xogħol ta' arti reliġjuża kien bit-tema tal-Madonna tar-Rużarju fil-Bażilika tal-Mosta u għamel diversi opri oħra f'ħafna knejjes mxerrdin fil-għejjer Maltin. Barra min hekk hu kien ipitter xogħlilijiet għal djar

privati, ritratti u xeni tipiči Maltin. Uħud mill-isbaħ xogħlilijet li għamel huma l-Kwadru ta' San Duminku fil-Bażilika Dumnikana u l-Apoteosi ta' San Frangisk fil-Knisja ta' San Frangisk; it-tnejn fil-Belt Valletta. Kif ukoll il-Profeti fil-Bażilika ta' Santa Marija tal-Mosta. Ix-xogħlilijet tiegħu jixħdu l-versatilità u s-sengħha tiegħu. Barra li kien pittur kien ukoll skultur, minjaturista u ritrattista.

Calì ħalla din id-dinja nhar l-1 ta' Marzu 1930 fil-Belt Valletta, fl-età ta' 84 sena.

Il-Kwadru fil-Kappella ta' San Ĝużepp fil-Bażilika ta' Sant'Elena ta' Birkirkara

L-Artal ta' San Ĝużepp li nsibu f'din il-Bażilika, jinsab fin-navata tan-nofs eż-żott ħdejn il-Kappella

tal-Annunzjata u fejn tintrama għal qima tal-Poplu l-vara maestuża ta' Sant'Elena fil-jiem tal-Festa. Dan il-kwadru sar fl-1912 minflok kwadru ieħor li kien juri lil San Ĝużepp bil-Bambin f'dirgħajh.

Naraw lil San Ĝużepp bilwieqfa fuq sħaba; finnofs tal-kwadru liebes il-kuluri tradizzjonali: libsa vjola (ħajja moħbija) u l-isfar (qdusija). Xi ħaġa li ma tantx issib bħala fi kwadri oħra, huwa l-fatt li f'idejh il-leminija nsibu x-xettru simbolu tal-Patroċinju tiegħu. Naraw raġel ta' żmien tal-etià tan-nofis; b'ħarsa ta' respons, b'xagħar kemxejn twil. Dan hu l-wiċċ tipiku ta' San Ĝużepp li Cali pitter f'ħafna mill-kwadri li hu għamel fejn kien hemm il-figura tal-Qaddis.

Fuq in-naħha tax-xellug tiegħu bilwieqfa ħdejh u b'idejn San Ĝużepp fuq spalltu, insibu lil Ĝesù tfajjal liebes libsa ħamra simbolu tal-inkarnazzjoni u r-redenzjoni. F'ido x-xellugija nsibuh iwieżen il-bastun tal-ġilju. Ir-rieda li Ĝesù ried il-Patronat ta' San Ĝużepp fuq il-Knisja nsibuha riflessa fit-turija tal-Qalb Sagratissima tiegħu kif ukoll b'ido l-leminija qiegħed jipponta lejn il-figura ta' San Mikiel li jinsab għarkopptejh quddiemhom. Wiċċ Ĝesù huwa seren jħares lejn San Ĝużepp u b'dawn il-ġesti li qed naraw jagħmel, qed jagħti lil San Ĝużepp l-awtoritā fuq il-Knisja Kattolika.

Bħal ma semmejt qabel quddiem il-figuri ta' Ĝesù u Ĝużeppi, fuq in-naħha tal-lemin, għarkopptejh fuq sħabha nsibu lil San Mikiel liebes ta' gwerrier u f'idejh insibu t-tarka u x-xabla, simbolu tal-ħarsien tal-Knisja mill-qawwiet tal-ħażen. Tajjeb li ninnutaw li San Mikiel hawnhekk qed insibuh jiissimbolizza wkoll lil Knisja stess. Il-panneġġ tal-mant ta' San Ĝużepp jinsab movimentat sabiħ fejn naraw qed itir mar-riħ u fl-istess hin qiegħed jidher itir fuq San Mikiel, simbolu wkoll tal-ħarsien ta' San Ĝużepp fuq il-Knisja.

Fl-isfond tal-kwadru nsibu shab li c-ċentru tiegħu jinsab mdawwar ma ras San Ĝużepp li qed idawwal il-kwadru. Moħbija fl-isħab nsibu wkoll figuri mċajpra fis-sħab ta' puttini ġelwin.

II-Kwadru Titulari ta' San Ĝużepp tal-Parroċċa tal-Kalkara

Għalkemm l-ewwel ġebla tal-ewwel Knisja Parrokkjali tqiegħdet fl-1890, ir-raħal tal-Kalkara sar Parroċċa awtonoma nhar l-10 ta' Diċembru 1897. Il-Parroċċa għiet iddedikata lil San Ĝużepp u fl-1898 saret il-pittura titulari li tirrappreżenta l-Patroċinju ta' San Ĝużepp. Din tpiqtret minn Ĝużeppi Cali u swiet £27, somma mhux żgħira għal dak iż-żmien tant li l-artist kien iddeċċeda li jiffirma kunjomu bil-kontra bħala protesta għal diversi artisti barranin li kienu qed 'jilaqgħu' kollox (bil-Malti antik 'ilac').

Il-pittura hija waħda allegorika fejn San Ĝużepp jidher fuq sħaba b' Ĝesù tfajjal maġenbu fuq globu li jirrappreżenta d-dinja. It-titlu prinċipali tal-kwadru huwa l-patroċinju tal-Knisja Universali u għalhekk naraw żewġ figuri oħra fuq in-naħha t'-isfel tal-kwadru: fuq il-lemin xbejba liebsa l-abjad bis-salib f'idha x-xellugija u b'kalċi u ostja f'idha l-leminija li tirrappreżenta l-Knisja, u fuq ix-xellug lil San Pietru li kien l-ewwel Papa bit-tmun f'idejh. Iż-żewġ figuri jinsabu fuq dghajsa f'baħar imqalleb u mewġ iħabbat magħha, sinjal tal-Knisja li kienet u għadha għaddejja minn żminijiet diffiċċi. San Ĝużepp, bi sfond imdawwal u forom ta' puttini fis-ħab, jinsab iħares u jindokra l-Knisja Mqaddsa.

Għalkemm l-ewwel Knisja Parrokkjali għiet meqruda kompletament fit-Tieni Gwerra Dinjija fl-1942, dan il-kwadru ġie salvat għaliex il-kompajżjan Arċisqof Mons. Mikkel Gonzi, dak iż-żmien Isqof ta' Ghawdex, kien iddeċċeda li jieħdu miegħu fid-

Djočesi Għawdxija. Illum dan il-kwadru jitgawda b'mod imponenti wara l-ortal maġġur tal-Knisja Parrokkjali prezenti. Din il-pittura titulari tgawdi devozzjoni kbira, kif jixhud l-bosta ex-voti li nsibu fis-Sagristija tal-istess Knisja.

Il-Kwadru Titulari Inkurunat ta' San Ĝużepp tal-Parroċċa tal-Qala, Għawdex

Dan il-Kwadru sabiħ li juri l-Patroċinju ta' San Ĝużepp, tpitter minn Cali fis-sena 1899. Fl-abbozz originali, li llum jinsab fid-dar tal-Arcipriet ma kienx hemm prezenti l-Madonna u peress li l-Parroċċa tal-Qala hi ddedikata lil Immakulata Kunċizzjoni u lil San Ĝużepp; l-abbozz inbidel fuq ix-xewqa tal-Parruccani tal-Qala.

Il-Kwadru fih seba' figur, in-numru perfett fil-Bibbja. Il-fiċura centrali hija dik ta' San Ĝużepp liebes il-kuluri relatati miegħu fl-arti jiġifieri l-vjola u l-kannella safrani, simboli tar-regalit u l-umiltà tal-qaddis. Fl-id ix-xellugija nsibuh iż-żomm il-bastun tiegħu bil-ġilju simbolu tal-Awtorità bħal baklu tal-Papa u l-Isqfijiet u l-id il-leminija tinsab miftuha simbolu tal-ħarsien tiegħu fuq il-Knisja. Naraw ukoll moviment qawwi billi l-qaddis jidher qed imidd il-pass.

Fuq in-naħha ta' fuq tal-kwadru, bilqiegħda fuq is-sħab u bil-qamar taħt riglejha, fuq il-lemin nsibu l-figura tal-Immakulata Kunċizzjoni b'idejha magħqudin flimkien liebsa l-abjad u b'mant celesti

simboli tal-puritā u tas-sema. Fil-wiċċ u l-ġesti ta' Marija nsibu ħlewwa u umiltà. Fuq in-naħha tax-xellug ta'Marija, bilqiegħda wkoll fuq is-sħab naraw il-figura ta' Sidna Ģesù Kristu liebes libsa ġamra u mant blu simboli tal-inkarnazzjoni u tad-divinità. Lil Ģesù naraw jespioni l-qalbu u b'idejh miftuħin beraħ li juru l-awtorità tal-Patroċinju ta' San Ĝużepp fuq il-Knisja.

Bejn dawn iż-żewġ figur, fin-nofs fuq ras San Ĝużepp naraw tittajjar il-figura tal-Ispritu s-Santu; simbolu ta' ħamiema bajda; li qed jitfa' raġġ ta' dawl fuq il-qaddis u taħtu mċajprin fis-sħab insibu għadd sabiħ ta'uċuħ ta'puttini.

Għarkopptejh quddiem San Ĝużepp insibu l-figura tal-messaġġier t'Alla: L-Anġlu Gabrijel li qed jippreżenta lil San Ĝużepp il-Ktieb Qaddis tal-Bibbja u fuqu t-Tiara tal-Papa, simboli tal-Knisja Kattolika u ħdejha insibu s-salib tal-Papa. Fuq ras l-Anġlu Gabrijel insibu l-ilsien tan-nar li jfisser li hu l-messaġġier t'Alla. Fuq in-naħha l-oħra nsibu l-figura tal-Prinċep tal-Angli: San Mikiel Arkanglu liebes l-aħħar simbolu tar-rebħ. F'idejha naraw virga ppuntata li biha qed jisħaq figura ddisprata u kważi għeri li tissimbolizza lix-xitan u l-qed tiegħu fid-disprament li għandu biex jeqred lil Knisja ta' Kristu. Ħdejha insibu ktieb u serp li minn go ħalqu toħroġ fjalma tan-nar simboli tal-ereżjja.

Dan il-Kwadru Artistiku ġie Inkurunat solennament mill-Kardinal ta' Milan Giovanni Colombo nhar it-8 t'Awwissu 1971 u reġa' ġie inkurunat mill-Kardinal Saraiva Martins fl-1999, dan peress li kienet insterqet ħames snin qabel.

Konklużjoni

Dawn it-tliet kwadri jagħtu ffit togħma tal-kapaċità li kelli Cali fil-pittura u l-ħila li kelli biex joħroġ il-karatru umli ta' San Ĝużepp. Dawn ix-xbihat sbieħ; jagħtuna ħjiel ta' dak li San Ĝużepp għandu fil-glorja tas-Sema u mhux ta' b'xejn li nsejħulu l-Patrun Universal u Missier il-Knisja.

Kull darba li nħarsu lejħ f'dawn ix-xbihat niftakru f'dak il-Missier Hanin li kontinwament jiddefendi u jħares il-Knisja li hija aħna stess. Bil-qalb ngħidilu XERRED FUQNA L-PATROČINU TIEGħEK O SULTAN TAL-QADDISIN.

Noti u Referenzi

Hajr tal-Informazzjoni u tar-Ritratt dwar il-Kwadru ta' San Ĝużepp ta' B'Kara lil Patri Clive Camilleri O.F.M.

Hajr tal-Kitba u ritratt dwar il-Kwadru ta' San Ĝużepp tal-Kalkara lil Kav.Duncan Brincat u lil Kav. Etienne Camilleri rispettivaw.

Hajr lis-Sur Charles Buttigieg u d-dirigenti tal-Pagna 'Qala Parish' fuq Facebook għall-informazzjoni dwar it-Titular ta' San Ĝużepp Inkurunat tal-Qala Għawdex. Informazzjoni dwar Ġużeppi Cali mill-Wikipedja.